

Татаров Олег Юрійович –
заступник начальника Головного
слідчого управління МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент

Оптимізація повноважень керівника слідчого підрозділу як невід’ємна складова реформування кримінального судочинства

Стаття присвячена проблемі оптимізації повноважень керівника слідчого підрозділу в умовах реформування кримінального судочинства. Охарактеризовано процесуальний статус керівника слідчого підрозділу за чинним кримінально-процесуальним законодавством України та проектом КПК. Висвітлено пропозиції щодо покращання умов і порядку реалізації процесуального контролю керівником слідчого підрозділу.

Ключові слова: кримінальний процес, злочин, оптимізація, повноваження, процесуальний контроль, реформа, кримінальне судочинство, керівник слідчого підрозділу.

Постановка проблеми. Одним із напрямів підвищення ефективності досудового слідства та, відповідно, удосконалення діяльності слідчих підрозділів є визначення науково обґрунтованих форм правового регулювання процесуальної діяльності керівника слідчого підрозділу на досудовому провадженні. Враховуючи нормативно закріплені процесуальний статус слідчого, його процесуальну незалежність та самостійність, питання якісного забезпечення відомчого контролю за провадженням досудового слідства є особливо актуальним. Саме неналежний процесуальний контроль нерідко стає передумовою порушень слідчими законодавства, невиправданої тяганини у справах і неефективного розслідування злочинів. Якщо в 2011 р. за незадовільне провадження досудового слідства до дисциплінарної відповідальності притягнуто 4,900 тис. слідчих (38,6 % від їх загальної кількості), то за відсутність належного контролю за роботою підлеглих – 778 керівників слідчих підрозділів (54,2 %). Ситуацію об’єктивно ускладнює суттєве зниження рівня професіоналізму працівників слідчих підрозділів.

На початок 2012 р. із фактичної чисельності слідчих ОВС (12,857 тис.) 19,8 % (2,546 тис.) мають стаж слідчої роботи до 3 років, 27,1 % (3,488 тис.) – менше 1 року, а ще 13,4 % (1,725 тис.) – раніше працювали у ліквідованих в серпні 2011 р. штатних підрозділах дізнання й тому не мають необхідного досвіду провадження досудового слідства. Не можна не враховувати й стабільне щорічне збільшення кількості кримінальних справ (1968 р. – 73 тис., 1978 р. – 173 тис., 1988 р. – 201 тис., 2010 р. – 399 тис., 2011 р. – 469 тис.), а також штатної чисельності слідчих підрозділів (1963 р. – 2,090 тис., 1973 р. – 2,5 тис., 1983 р. – 4,350 тис., 1993 р. – 8,800 тис., 2003 р. – 11,5 тис., 2012 р. – 14,819 тис.), що, безумовно, зумовлює необхідність належного законодавчого врегулювання повноважень керівника слідчого підрозділу.

Стан дослідження. Вдосконалення такої складової кримінально-процесуальної діяльності, як відомчий контроль керівника слідчого підрозділу, було предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних учених-процесуалістів таких як В. П. Ашитко, Е. І. Воронін, Ю. В. Дерішев, В. В. Кальницький, П. І. Мінюков, М. А. Погорецький, В. А. Семенов, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, М. М. Черняков, Г. П. Хімичева, що сприяло підготовці слушних пропозицій для удосконалення вітчизняного кримінального судочинства. Проте деякі питання залишаються невіршеними, їх розв'язання і є **метою публікації**.

Виклад основних положень. Основним завданням відомчого процесуального контролю за досудовим провадженням з боку керівника слідчого підрозділу є перевірка законності, обґрунтованості, своєчасності та повноти досудового провадження у конкретній справі. Законність полягає у точному й неухильному дотриманні Кримінально-процесуального кодексу України та іншого законодавства. Обґрунтованими є рішення, які приймаються лише в разі наявності фактичних і правових підстав. Своєчасність означає, що процесуальні дії і рішення мають бути проведені чи прийняті у той самий момент розслідування, коли для їх проведення чи прийняття з'являються достатні підстави. Повнота – це максимальне відображення в матеріалах справи відповідних обставин кримінальної справи.

Відповідно до ч. 3 ст. 114-1 КПК України, вказівки начальника слідчого відділу в кримінальній справі даються слідчому в письмовій формі, що на практиці трапляється не завжди. До речі, у проєкті Кримінального процесуального кодексу України, керівники органів досудового розслідування також наділяються правом давати слідчому вказівки, при цьому вони обов'язково повинні бути “письмовими” і “не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора”.

Письмова форма вказівок у кримінальних справах, з одного боку, може свідчити про рівень кваліфікованості керівника слідчого під-

розділу, а з іншого, – сприяє усвідомленню відповідальності керівника слідчого підрозділу за прийняте ним рішення і, водночас, є гарантією забезпечення процесуальної самостійності слідчого.

Слідча практика свідчить, що письмові вказівки начальника слідчого відділу в окремих випадках слідчими не виконуються. Причиною цього є: нечіткість висловлених у вказівці вимог або їх практична недоцільність; об'єктивна неможливість виконання вказівки у повному обсязі; відсутність конкретних строків виконання вказівки загалом та окремих її приписів; низька виконавська дисципліна слідчих [1, с. 189–190]. Тому важливо, щоб вказівки у кримінальній справі давалися вчасно, були конкретними й чіткими. Керівнику слідчого підрозділу потрібно точно вказувати, які слідчі дії слід виконати, яким методом і в який термін (не перевищувати межі загального строку розслідування у кримінальній справі), а в разі сумнівів слідчого щодо їх доцільності – обґрунтувати їх необхідність. Варто встановити юридичну відповідальність за невиконання чи неналежне виконання вказівок керівника слідчого підрозділу.

Необхідним елементом виконання вказівки є контроль за її виконанням. Проте, як свідчить слідча практика, контроль за виконанням своїх вказівок керівники слідчих підрозділів нерідко здійснюють формально (лише у кожній четвертій кримінальній справі вказівки виконують у повному обсязі). Саме тому, даючи певні вказівки, начальник слідчого відділу зобов'язаний не лише визначити конкретні дії та заходи, які необхідно вжити слідчому, а й вказати на необхідність інформування про стан їх виконання у визначені терміни. Контроль за виконанням вказівок повинен мати постійний і цілеспрямований характер.

Потребує розв'язання питання щодо розподілу компетенції між керівниками слідчих підрозділів при наданні вказівок. З урахуванням законодавчо закріпленого у п. 6–а ст. 32 КПК України поняття “начальник слідчого відділу”, відповідні вказівки можуть надавати як начальник ГСУ МВС України, так і начальники управлінь, відділів, відділень та їх заступники. Водночас, з огляду на принцип субординації, не досить зрозумілим є, наприклад, надання вказівок начальником відділення ГСУ – начальнику слідчого управління в області. На наш погляд, потребує нормативного закріплення положення про те, що всі вказівки керівникам слідчих підрозділів ГУМВС, УМВС мають “виходити” за підписом начальника ГСУ чи одного з його заступників. У цьому плані цікавим є досвід Слідчого департаменту МВС Російської Федерації, в якому чітко регламентовано (з відповідною диференціацією) обсяг процесуальних повноважень керівників органів досудового слідства в системі МВС Російської Федерації залежно від займаної посади [2].

Не сприяє ефективності процесуального контролю неврегульованість окремих положень щодо передачі кримінальної справи від од-

ного слідчого іншому (це право начальника слідчого відділу закріплене ч. 2 ст. 114–1 КПК України). Проте, на практиці реалізувати це право не завжди виявляється можливим.

Наприклад, 14 липня 2011 року на проспекті Перемоги у м. Києві в результаті зіткнення двох легкових автомобілів загинуло дві особи та ще трьох травмовано. Відповідно до наказу МВС України від 6 грудня 2007 року № 460 “Про затвердження Інструкції по організації взаємодії органів і підрозділів внутрішніх справ України при документуванні та розслідуванні дорожньо-транспортних пригод” огляд місця події проведено слідчим спеціалізованого відділу з розслідування ДТП слідчого управління, та цього ж дня провадження у порушеній справі (з огляду на її резонансність і складність) передано слідчому відповідного відділу. Проте прокурор м. Києва не погодився щодо передачі справи для розслідування до слідчого управління, визначивши підслідність за слідчим відділом району. Як наслідок, понад півроку розслідування у цій справі здійснював слідчий неспеціалізованого відділу, що жодним чином не сприяло повноті, всебічності та ефективності встановлення обставин події [3, с. 103–104].

Ця ситуація трапилася тому, що передача справ з одного слідчого підрозділу іншому без погодження з прокуратурою є порушенням норм кримінально-процесуального законодавства (ч. 1 ст. 116 КПК України), де закріплено, що лише прокурор може визначати місце провадження досудового слідства. Проте, необхідність погодження питань передачі справи (зокрема, зі слідчого підрозділу району до спеціалізованого слідчого відділу обласної ланки) жодним чином не сприяє завданням швидкого і повного розкриття злочину. Саме тому пропонується наділити керівника слідчого підрозділу можливістю самостійно передавати справи з одного підпорядкованого йому слідчого підрозділу до іншого (без погодження з прокурором). До речі, відповідне право керівника слідчого підрозділу закріплене у КПК Республіки Казахстан і Республіки Молдова.

Натомість, у порівнянні з чинним кримінально-процесуальним законодавством, керівник органу досудового розслідування за проектом КПК України взагалі позбавляється права передавати справи від одного слідчого іншому. Однак, наявність у керівника слідчого підрозділу подібних повноважень є очевидною та об’єктивно необхідною (враховуючи нерівномірність навантаження на органи досудового розслідування, різний рівень професіоналізму працівників і необхідність дотримання спеціалізації слідчих), а також зумовлена його обов’язком “організовувати досудове розслідування” (ч. 1 ст. 39 проекту КПК України) й відповідно – здійснювати контроль за станом досудового розслідування, приймати управлінські рішення, спрямовані на ефективне та повне дослідження всіх обставин правопорушення тощо. Більше того, у проекті КПК України взагалі не регламентовано порядок передачі матеріалів досудового

провадження від одного слідчого іншому, що жодним чином не задовольняє потреби слідчої практики. Саме тому вважаємо за необхідне доповнити повноваження керівника органу досудового розслідування (закріплені ч. 2 ст. 39 проекту КПК України) положенням такого змісту: "...передавати матеріали кримінального провадження іншому слідчому чи до іншого слідчого підрозділу, над яким він здійснює процесуальний контроль, про що зобов'язаний повідомити прокурора".

Не менш важливим питанням під час здійснення керівником слідчого підрозділу відомчого контролю є погодження (візування) ним окремих процесуальних рішень слідчих з метою упередження можливих порушень кримінально-процесуального законодавства. У науковій літературі трапляються різні оцінки цього повноваження начальника слідчого відділу. Скажімо, В. А. Семенов зазначає, що практика візування начальником слідчого відділу процесуальних рішень слідчого не відповідає принципам процесуальної самостійності слідчого. Начальник слідчого відділу не повинен нав'язувати слідчому свою думку й зобов'язувати його діяти всупереч своєму внутрішньому переконанню [4]. Аналогічні погляди відстоює й Г. П. Хімичева, яка заперечує можливість затвердження начальником слідчого відділу ряду постанов слідчого (зокрема, про закриття кримінальної справи), аргументуючи це "прагненням розділити зі слідчим відповідальність за прийняте рішення" [5]. Не зрозуміло лише, що може бути негативного у розподілі відповідальності між особою, яка приймає рішення (слідчим) та особою, яка контролює законність і своєчасність цього рішення (керівником слідчого підрозділу). На сьогодні це питання (на неформальному рівні) вже врегульовано у багатьох підрозділах, де за "сталою практикою" більшість важливих рішень слідчих погоджується керівниками слідчих підрозділів. Цікаво, що саме у цих підрозділах якість та ефективність слідчої діяльності є набагато кращою порівняно з іншими, де під гаслом дотримання "самостійності" та "незалежності" слідчого у прийнятті ним рішень нерідко прикривається бездіяльність першого та безвідповідальність його керівника.

З урахуванням зазначеного, вважається за доцільне доповнити КПК України нормою, яка б визначала порядок погодження начальником слідчого підрозділу окремих процесуальних рішень слідчих, зокрема про притягнення особи як обвинуваченого, про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та обвинувального висновку. Для цього слово "слідчий" у ст. 131, 165–2 та 223 КПК України варто замінити на словосполучення "слідчий за погодженням з керівником слідчого підрозділу".

Аналогічні положення доцільно закріпити і в проекті КПК України, зокрема у ст.ст. 40 (Слідчий органу досудового розслідування), 277 (Зміст письмового повідомлення про підозру), 184 (Клопотання

слідчого, прокурора про застосування запобіжних заходів), 291 (Обвинувальний акт і реєстр матеріалів досудового розслідування). До речі, у ст. 39 проекту КПК України вже йдеться про повноваження керівників органів досудового розслідування “погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій” (щоправда без конкретизації яких саме).

До того ж, з метою ефективного відомчого процесуального контролю за станом провадження у кримінальних справах, у яких продовжується строк досудового слідства в Генеральній прокуратурі України або строк тримання обвинуваченого під вартою у Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ГСУ МВС України (за безпосередньою участю автора) підготовлено розпорядження від 31 березня 2011 року № 310 “Про визначення порядку погодження в ГСУ МВС постанов слідчих щодо продовження строку досудового слідства та подань про продовження строку тримання під вартою”, яким регламентовано необхідність вивчення працівниками організаційно-методичних підрозділів слідчого управління (відділу) ГУМВС, УМВС перед направленням до ГСУ МВС України кримінальних справ, під час розслідування яких виникла необхідність у продовженні досудового слідства на строк понад шість місяців, або тримання обвинуваченого під вартою – на строк до вісімнадцяти місяців. У рамках вивчення справ відповідної категорії запроваджено практику заслуховування стану досудового слідства, під час якого визначаються причини, через які виникла необхідність продовження строків слідства, вивчається ефективність роботи кожного з членів слідчо-оперативної групи, уживаються заходи дисциплінарного впливу до осіб, які допустили тяганину при розслідуванні. Завдяки цьому вдалося підвищити якість матеріалів, необхідних для продовження процесуальних строків, й, відповідно, мінімізувати кількість відмов у підтриманні клопотань слідчих.

Не менш “болючою” на практиці є проблема відновлення керівником слідчого підрозділу досудового слідства у закритих кримінальних справах. Відповідно до ст. 216 КПК України, він наділений таким правом, проте при реалізації цієї норми виникає чимало проблем (насамперед тому, що при відновленні досудового слідства начальником слідчого відділу постанова про її закриття не скасовується, а справа й надалі рахується закритою, оскільки скасування постанов є виключним правом прокурора). Отже, постає питання про правомірність розслідування у справі, в якій не скасовано постанову про її закриття. Через це непоодинокими стають випадки повернення справ для проведення додаткового розслідування [6, с. 190–199].

Наприклад, прокурором Шевченківського району м. Києва повернуто для додаткового розслідування справу в зв’язку з тим, що в ній начальником слідчого відділу винесено постанову про відновлення

провадження в закритій кримінальній справі, при цьому постанову про закриття кримінальної справи прокуратурою не скасовано [7].

Зазначене диктує необхідність доповнення КПК України положенням, в якому варто передбачити право керівника слідчого підрозділу відновлювати досудове слідство в закритій кримінальній справі й, водночас, скасовувати постанову слідчого про її закриття.

З іншого боку, відповідно до ст. 216 КПК України, начальник слідчого відділу може лише відновити слідство у закритій кримінальній справі, однак він не наділений такими повноваженнями щодо інших рішень слідчих, зокрема про порушення та відмову в порушенні кримінальної справи (у 2011 році прокурорами всіх рівнів у порядку ст. 100 КПК України скасовано як незаконні або необґрунтовані більше 1,8 тис. постанов слідчих ОВС про порушення кримінальної справи), зупинення слідства тощо [8, с. 156–160].

Між тим, значна кількість порушень при прийнятті відповідних рішень слідчими виявляється значно раніше – керівниками слідчих підрозділів чи працівниками організаційно-методичних підрозділів під час відомчого контролю. У той самий час вони не мають права своєчасно скасовувати незаконні й необґрунтовані рішення слідчих, і змушені лише звертатися до прокурорів з відповідним клопотанням (у 2011 році скасовано 996 постанов слідчих про відмову в порушенні кримінальної справи саме за ініціативою керівників слідчих підрозділів). Це стає можливим знов таки через недосконалість вітчизняного кримінально-процесуального законодавства.

До того ж, наявність цієї тенденції на практиці призводить до того, що прокурор бере кримінальну справу для вивчення, скасовує необґрунтовані рішення слідчого, а коли повертає її слідчому, то часу для провадження досудового розслідування майже не залишається. Адже, відповідно до КПК України, термін перебування кримінальної справи у прокуратурі не є підставою для “переривання” строку чи зупинення досудового слідства.

З цього приводу вірно зазначається, що начальнику слідчого відділу необхідно надати “обсяг повноважень щодо відміни своїми постановами усіх незаконних або необґрунтованих постанов слідчого”. Ці повноваження не посягають на процесуальну самостійність слідчого, в якого завжди є можливість оскаржити рішення і вказівки начальника слідчого відділу до прокурора [9]. П. І. Мінюков та А. П. Мінюков доходять висновку, що надання начальникові слідчого підрозділу права скасовувати рішення слідчих зробить керівництво розслідуванням і відомчий контроль за ним оперативнішим, адже скасування таких постанов дає відчутні результати лише за умови їх своєчасності, інакше виправити допущену помилку вже неможливо [10, с. 24]. До того ж,

право керівника слідчого підрозділу скасовувати всі незаконні чи необґрунтовані постанови слідчого законодавчо закріплене у деяких країнах пострадянського простору (де керівник слідчого підрозділу взагалі наділений ширшим обсягом повноважень щодо здійснення відомчого процесуального контролю), зокрема у ст. 39 КПК Російської Федерації, ст. 107–1 КПК Естонії та ст. 45–3 КПК Латвії.

Застосування конкретних форм і методів відомчого контролю за досудовим провадженням значною мірою залежить від рівня професійної компетентності (кваліфікації) слідчих. Скажімо, контроль за роботою висококваліфікованих слідчих і керівників слідчих підрозділів, які мають достатній досвід роботи, можливо обмежити лише епізодичними перевірками строків і якості виконання ними процесуальних дій, водночас, як менш досвідчених працівників потребують постійного контролю з наданням практичної допомоги.

Оскільки сьогодні з фактичної чисельності слідчих ОВС (12,8 тис.) 2,5 тис. (або 19,8 %) мають стаж слідчої роботи до трьох років, а 3,4 тис. (27,1 %) – менше одного року, невідкладного розв’язання потребує питання адаптації молодих фахівців у слідчих підрозділах та оволодіння ними професійною майстерністю. Вірно з цього приводу зазначає М. С. Городецька: “прискорити процес підвищення слідчим професійної кваліфікації може існуючий інститут наставників” [11, с. 9]. Проте, внаслідок відсутності достатньої кількості досвідчених працівників, нині цей інститут на “землі” практично не діє.

Беззаперечним є й факт того, що професійне становлення слідчих здебільшого відбувається на практиці, де “відшліфовуються” вміння та навички, отримані під час навчання. Тому особлива увага керівників слідчих підрозділів усіх рівнів повинна приділятися проведенню з підлеглими занять у межах службової підготовки (на цьому наполягають майже 80 % опитаних керівників слідчих підрозділів), оскільки саме такі заняття сприяють професійному зростанню слідчих. Нині до проведення цих занять за вказівкою ГСУ МВС України залучаються не лише слідчі, а й працівники інших служб ОВС, запрошуються фахівці органів прокуратури, експертних установ, судді, науковці тощо.

З метою усунення формалізму та зайвого “теоретизування” при проведенні таких занять розгляд окремих тем у системі службової підготовки обов’язково супроводжується використанням апробованих на практиці методичних рекомендацій щодо особливостей розслідування окремих видів злочинів (лише ГСУ спільно з ВНЗ МВС України щороку розробляється понад 100 рекомендацій), спеціальної літератури, прикладів з практики провадження у конкретних справах, можливостей інформаційного відомчого сайту. Для якісного проведення занять ав-

тором розроблено комплексний тематичний план, який використовується в усіх слідчих підрозділах.

Потребує покращання й стан підготовки майбутніх слідчих у вишах. Адже, як засвідчили результати опитування, до 2010 року керівники слідчих підрозділів, куди прибувають випускники для проходження служби, нерідко вказують на низький рівень їх професійної майстерності. Адже через відсутність навичок практичної роботи і недостатній життєвий досвід значна кількість молодих фахівців “на перших порах” допускають порушення процесуальних норм, суттєві прорахунки у розслідуванні злочинів, що нерідко призводить до застосування дисциплінарних стягнень, в тому числі й до звільнень з ОВС. Вірно відзначає В. П. Петков, що, розпочавши виконання своїх обов’язків на займаних посадах, деякі випускники навчальних закладів відчувають певні ускладнення при застосуванні прийомів, типових тактичних дій на місці вчинення правопорушення чи злочину, й особливо в умовах надзвичайних ситуацій [12, с. 24–32].

У зв’язку з цим автором досліджено стан підготовки майбутніх слідчих й встановлено, що однією з причин зазначеного, в більшості випадків, є наявність певних не доопрацювань в організації навчального процесу у вишах, зокрема: 1) недостатня взаємодія з територіальними підрозділами в організації навчання (при плануванні не враховуються актуальні проблеми слідчої діяльності, “практики” досить рідко залучаються до начального процесу, не проводяться спільні заняття у слідчих підрозділах на місцях); 2) недостатню увагу приділено викладанню профільних дисциплін, особливо на випускних курсах (у деяких ВНЗ МВС України ці дисципліни займають лише 10 % від усього бюджету часу); 3) неефективне та не досить системне використання криміналістичних полігонів і навчальних райвідділів; 4) формальне в деяких випадках проходження навчальної практики та стажування в практичних підрозділах (що, очевидно, більшою мірою є проблемою комплектуючого органу, оскільки відповідно до чинного законодавства призначення курсантів-стажерів на посади слідчих не регламентується, що зумовлює проблеми не тільки їх професійного становлення, а й процесуальної компетентності під час стажування); 5) недостатній рівень професійної компетентності викладацького складу профільних кафедр (близько 50 % викладачів мають незначний досвід слідчої роботи) тощо.

З метою виправлення ситуації щодо підготовки слідчих у ВНЗ шляхом посилення практичної спрямованості навчального процесу варто на постійній (плановій) основі залучати працівників слідчих підрозділів до проведення усіх видів занять у навчальних групах курсантів і слухачів слідчої спеціалізації, проводити стажування науково-педагогічного складу профільних кафедр у слідчих підрозділах, практикувати проведення виїз-

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

них бінарних (викладач – практик) занять як у вузівських аудиторіях, так і безпосередньо в органах внутрішніх справ.

Необхідно узгоджувати з відповідними керівниками введення до складу відбіркових, приймальних, з розподілу випускників і державних екзаменаційних комісій досвідчених фахівців ГСУ, слідчих управлінь (відділів) ГУМВС, УМВС, а також включення їх до складу авторських колективів з розроблення підручників, навчальних посібників і дидактичних матеріалів.

Покращити практичну складову навчального процесу можна й шляхом створення на громадських засадах кафедр слідчого (кримінально-процесуального) спрямування із залученням досвідчених працівників досудового слідства органів внутрішніх справ (і запрошенням до розгляду проблемних питань фахівців органів прокуратури та суддів), належній участі курсантів і слухачів слідчої спеціалізації в проходженні позанавчальної практики у складі слідчо-оперативних груп міськрайлінорганів і в судах, а також у роботі юридичних клінік з надання правової допомоги населенню тощо (відповідний досвід вже напрацьовано ГСУ МВС України спільно з Національною академією внутрішніх справ).

З метою впровадження результатів наукового процесу у практичну діяльність обґрунтованим вважається погодження з ГСУ МВС України тематики дипломних і магістерських робіт, дисертаційних досліджень зі слідчої спеціалізації, а також обов'язкове надсилання до ГСУ узагальнених висновків і пропозицій за матеріалами магістерських робіт та дисертацій у вигляді методичних рекомендацій для видання відповідних збірників.

За ініціативою автора більшість з наведених пропозицій отримали закріплення на нормативному рівні, в результаті чого в 2012 році 83 % керівників слідчих підрозділів відзначають підвищення рівня професійної підготовки курсантів, які прибувають на стажування.

Враховуючи найближчу перспективу прийняття нового КПК України, згідно з яким проведення комплексу специфічних слідчих (розшукових) дій, у тому числі негласних, офіційно покладатиметься на слідчого, ця процесуальна фігура повинна мати цільову фахову спеціалізацію, і найбільш ефективно вона може здійснюватися у профільних освітніх закладах МВС України (включаючи підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації, у тому числі в системі службової підготовки за участю фахівців відомчих вишів).

Водночас для розслідування окремих видів злочинів (економічних злочинів, кіберзлочинів, дорожньо-транспортних пригод тощо) досить необхідною є й наявність “цивільної” освіти (економічної, технічної, інженерної). Відтак, одним із шляхів подолання “кадрового голоду” в слідчих підрозділах ОВС повинен стати підбір кадрів з числа ви-

пускників цивільних вишів з подальшою їх спеціалізацією (протягом 1–2 років) й набуттям юридичних знань і навиків провадження досудового слідства.

Висновок. Отже, лише належним чином виписані у КПК України повноваження щодо здійснення відомчого контролю за досудовим провадженням не лише не обмежуватимуть, а, навпаки – суттєво підвищать процесуальну самостійність й незалежність слідчого, забезпечать належну якість, повноту та об'єктивність досудового слідства.

Список використаних джерел

1. Мірковець Д. М. Процесуальні повноваження начальника слідчого відділу з надання вказівок у кримінальних справах: проблеми та шляхи їх розв'язання / Д. М. Мірковець // Наук. вісник Нац. акад. внутр. справ. – 2011. – № 5 (78). – С. 189–199.
2. Про процесуальні повноваження керівників слідчих органів : Наказ Слідчого департаменту МВС Російської Федерації від 8 листоп. 2011 р. № 58 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mvd.ru/mvd/structure/unit/komitet/>.
3. Мірковець Д. М. Теоретичні та практичні засади удосконалення повноважень керівника органу досудового розслідування у проєкті КПК України / Д. М. Мірковець // Права людини: проблеми забезпечення, реалізації та захисту : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 лют. 2012 р.). – Запоріжжя, 2012. – Ч. 1. – С. 103–104.
4. Семенцов В. А. Концептуальные основы системы следственных действий в досудебном производстве : дис. на соискание ученой степени докт. юрид. наук : 12.00.09 / Владимир Александрович Семенцов. – Екатеринбург, 2006. – 446 с.
5. Химичева Г. П. Досудебное производство по уголовным делам: концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности : [монография] / Г. П. Химичева. – М. : Экзамен, 2003. – 305 с.
6. Татаров О. Ю. Відновлення начальником слідчого відділу досудового слідства у закритій кримінальній справі: проблеми теорії та практики / О. Ю. Татаров, Д. М. Мірковець // Вісник Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2011. – № 2 (53). – С. 190–199.
7. Аналіз якості розслідування кримінальних справ слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України у 2011 році / Документ МВС України від 30 січ. 2012 р. № 13/7-116 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.
8. Фаринник В. І. Деякі аспекти перевірки начальником слідчого відділу кримінальних справ / В. І. Фаринник // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2011. – № 3 (46). – С. 156–160.
9. Назаров А. Д. Влияние следственных ошибок на ошибки суда / А. Д. Назаров. – СПб., 2003. – 372 с.
10. Мінюков П. І. Процесуальні повноваження начальника слідчого відділу (відділення) органів внутрішніх справ і проблеми керівництва досудовим слідством : [навч. посіб.] / П. І. Мінюков., А. П. Мінюков. – К., 2004. – 218 с.

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

11. Городецька М. С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність” / М. С. Городецька. – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2010. – 19 с.

12. Петков В. П. Проблеми та перспективи підготовки юристів-менеджерів у вищих навчальних закладах МВС України / В. П. Петков // Наук. вісник ДДУВС. – 2010. – № 4. – С. 24–32.

Стаття посвячена проблеме оптимизации полномочий руководителя следственного подразделения в условиях реформирования уголовного судопроизводства. Охарактеризован процессуальный статус руководителя следственного подразделения согласно действующему уголовно-процессуальному законодательству Украины и проекту УПК Украины. Предложено улучшение условий и порядка реализации процессуального контроля руководителем следственного подразделения.

This article is devoted to the problem of optimisation of powers of the head of the investigatory division in the conditions of criminal legal proceedings reforming. The author gives the characteristic to the remedial status of the head of investigatory division according to the valid criminal procedure legislation of Ukraine. He states the point of view concerning the improvement of the conditions and an order of realisation of the procedural control by the head of the investigatory division.

Стаття надійшла до редакції журналу 18 квітня 2012 року.